

קולנוע

סרטים

הצחקות עם אהבה ומוח

האורות כבים באולם. המסך מתמלא שמיים כחולים, עם עננים לבנים, החולף פים ביעף. ברקע נשמע קול האומר: "לי עולם לא אבין כיצד נקלעתי למצב־בייש זה. עומדים להוציא אותי להורג על לא עוול בכפי! לא ייאמן. מצד שני, האם אין זו גורלה של כל האנושות, המוצאת להורג על לא עוול בכפה?"

כך נפתח סרט חדש בשם אהבה ומלחמה (במקור קראו לזה אהבה ומוות, אבל זה מוות מפחיד בארץ את הקליאנטים). שזכה בפרסים בפסטיבל ברלין, לשבחים בכל העולם ולהכנסות שמנות בכל מקום בו הוצג. בעל הקול, האחראי לסיפור הסרט, לבימויו, ואף לגילום התפקיד הראשי הוא וודי אלן, ולמרות השם והפתיחה, סרט זה הוא בהחלט קומדיה.

מי אינו מכיר את אלן, המוקיין המדופי לם של הקולנוע האמריקאי, שעלה מדרגת כותב בדיחות לאחרים לעמדה של כוכב־קולנוע גרוטסקי (גימני בונד בקאזינו רוֹ יאל היה הסוכן החשאי המוגחך ביותר בקולנוע), ומעמדה של כוכב לזו של יוצר סרטים עטורי־תהילה? אלן הוא הליצן של "שתי החירות". אלן הוא היצן של אנשי־הרוח, זה שיכול אמנם להחליק על קליפה של בנגה, אבל יכול באותה הקלות להסוך מישפט של ציה גווארה על ראשו, כדי להצביע על הגיחוך שבו. ובהיותו ליצן האינטלקטואלים, הוא עוסק בקיר מדיות המטורפות שלו במתכונת (בננוח), או בסאטירה קולנועית (שחק אותה 00), או במדע בדיוני (ישנוני), ואינו חושש אפילו לסיים סרט אחרון זה בהכרזה שאפילו ב־ עתיד הרחוק יישארו אהבה המוות שתי החירות שאין המין האנושי מוצא להן פיתרון.

מכאן ששם סרטו החדש מתבקש מאליו. אהבה ומוות מהווים המשך טבעי להלך המחשבות של וודי אלן, והפעם הוא מצא שהמקום הטוב ביותר לשתול אותם היא הקרקע הפוריה של הספרות הרומנטית הרוסית. כל זה, כמובן, באותה רוח פאר־רודית שבילדעיה לא היה וודי אלן — וודי אלן.

האריות והאדירוב. הגיבור, בוריס, משתתף במלחמה נגד נפוליאון, זוכה ב־ עיטור־כבוד למרות היותו פחדן מבטן ו־ מלידה, אוהב, מתפלסף ומבלבל את שני

עירית ברזילי, ועוד שלושה־עשר שחקנים ושחקניות, שעבדו בשביל האמנות, ולא בשביל הכסף.

לעזרת קבוצת שמעטס באה הסדנא למחזה מקורי, הפיקה את ציפורים בראש. אחר־כך הריץ מחטי את ההצגה לבד. הוא גם שיחק בה יחד איתי. ואז החלה לפרוץ בינוני אהבה.

מוטי הוא האדם הראשון שהעניק לגיטימציה לכישרון שלי. הוא אמר לי שאני לא רק שחקנית נפלאה, אלא גם ציירת נפלאה. כשראה אותי מציירת אקוורל כל־אחר־יד, אמר לי שאני מציירת כמו מישהו שמגר אקדמיה."

אכזבה מן התיאטרון האנגלי

אחר נישואיהם החליטו מוטי ו־ רבקה אברבון לראות את העולם, הם לקחו תרמיל על השכם, מכרו את מרבית ציוריה של האשה והחלו לחרוש את כל אירופה.

בלונדון התעכבו רק כרד — לדבריהם — להתאכזב קשות מהתיאטרון האנגלי. רבקה המשיכה לצייר לפרנסתם, ומישפחתו של המוסיקאי אילן רוגוב אירגנה עבורה תערוכה, שזכתה בהצלחה.

חודש וחצי התגוררו השניים בפריס ב־ בית מהמאה ה־19 שהתפארה בו לא שונה תה עד היום. רבקה קיבלה מבעל־הבית ספרים ופוסטרים עתיקים, שבהם היא משתמשת לציוויה ה־"משיגיים".

לפני שנה חזרו השניים ארצה, ואז החל מחדש המירוץ המטורף של רבקה אחרי תפקידים.

רבקה: "חנוך לזין, שהוא מחזאי שאני מאוד מעריכה, ראה אותי בציפורים ב־ ראש. אחרי ההצגה הוא אמר לי: אפשר להגיד לך משהו? אני חושב שאת שחקנית גדולה!" עונה שביט, שאיתה עבדתי ב־ אוניברסיטה, נתנה לי מיכתב־המלצה ש־ חצניק לי מאוחר יותר מילגה.

"עבדתי באוניברסיטה עם תלמיד החוג לבימוי, שיחקתי את סולנז' בהמשרתות. יוסי יורעאלי היה מפרוץ העבודה, הוא ראה אותי בהצגה, והזמין אותי למבחנים בהבימה.

אבל זה לא היה הדבר היחיד שאותו הפסקתי מעבודתי ההתנדבותית באוניברסיטה. עצם העבודה עם במאים מתחילים נותנת המון, אתה עובר המון, מקבל המון ואחר־כך אתה פוגש אותם על הבמה ה־ מיקצועית.

כשבאתי להבימה התרשמתי שהאווירה היא אחרת. המיבחים היו רציניים, ואחרי שנתקבלתי נכנסתי לטראנס של עבודה. קיים היום בתיאטרון מתח של עבודה, אני למשל, עובדת כעת על שלושה תפקידים ב־ שלושה מחזות שונים.

קלצ'קין על כוס תה

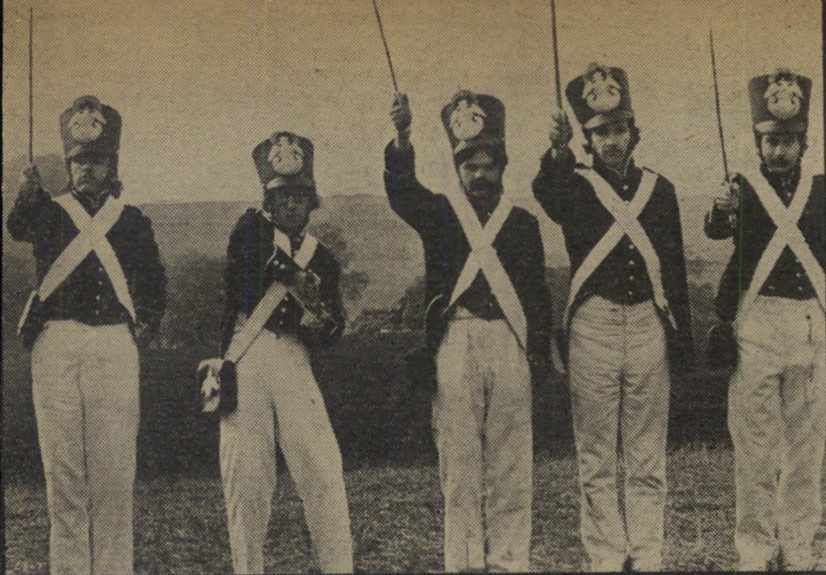
אני עברתי עם ליה קניג, ובחיים שלי לא פגשתי באשה כל־כך נס־לאה. כל הצגה אני הולכת לראות איך שמר ליק סגל משחק. בשבילי הוא ממש בית־ספר. את אסי הנגבי אני מעריכה. הוא פרי־טנר מצויין. שמעתי סיפורים נוראיים על ותיקי הבימה, וזו היתה ממש הפתעה ב־ ביולי להיווכח שהסיפורים כולם מצוצים מ־האצבע.

"שחקן כמו רפאל קלצ'קין מדבר איתך על כושר־הכאילו היה איתך איוה חמ"י שים שנה בתיאטרון. אליעזר יונג מעיר הערות, עוזר. אני נפגשת עם אנשים מסוגנות ומאסכולות שונים לגמרי מ־הסיגנונות שלי.

"טוב לעבוד עם אנשים מיקצועיים, טוב להתמודד עם כמה גדולה, אחרי שכל השנים עבדתי על במות קטנות בתיאטרון אית שוליים.

"ובכלל מה שקרה לי הוא מעל ומעבר למה שיכולתי לצפות לו."

אומרת נערת־נובמבר: "אני חושבת ש־ פשוט יש לי מזל!"

וודי לן ב"אהבה ומלחמה" היו צריכים להרגיני ב־5, ויהרגו אותי רק ב־6!

הצאר גבוה יותר. בוריס, המתפלסף הצעיר, שונא המלחמה, נדחף לחיות על־ידי המישפחה הדורשת גבורה, משתתף באמונים ובקרבות (מיפגן טכני מרשים של וודי אלן הבמאי) שאינו מכין את טעמם (אתה חושב שיש הבדל בין הצאר ל־נפוליאון? שניהם רמאים, אבל הצאר הוא קצת יותר גבוה!), מסתגר בלוע של תותח, ומבלי דעת נורה מתוכו על קבוצת גנרלים צרפתיים.

הוא נושא לאשה את אהובת לבו, קצת כמו פייר בוזחוב שנשא לאשה את נטשה במלחמה ושלוש (שני הגיבורים מרכיבים מישפטים, היה אומר אלן), מנהל איתה

כושלים על ברכיהם באפיסת־כוח מצחיקה. בשיחה של פחות מדקה, שיחת־רכילות בטלה, מוזכרים לפחות עשרה גיבורים של הקלאסיקה הרוסית, מטריוורין (בת השחקן) ועד לטאטיאנה (יבגני אונגין). מנטשה (מילחמה ושלוש) ועד למישקין (הנסיך ב־ אידוט).

נשים אחרי המוות. כל זה, כמובן, מבלי לגרוע מאומה מן ההומור המטורף ברגעים הפחות צפויים. "היו צריכים להור ציאני להורג ב־5, אבל יש לי מזל. הפרק ליט שלי השיג לי תיגנה, ויהרגו אותי רק ב־6!"

בניכרונת־הילדות הראשונים שלו, זוכר בוריס את אביו, הקשור כל כך לפיסת־הקרקע שלו, ואז רואים את האב מוציא מכיסו פיסת־קרקע ומכריז: "אדמה זו אינה למכירה. אני מקווה שאוכל לבנות עליה, ביום מן הימים!"

כומר אורתודוכסי משוחח עם בוריס הר צעיר על מהות היקום, ומסביר לו מה זה יהודים, תוך הצגת קריקטורה של יהודון עם קרניים. "לכל היהודים יש קרניים?" שואל בוריס. "לא, רק לרוסים" משיב הכומר. "ליהודים מגרמניה יש פסים כ־ אלה," והקריקטורה מראה כותנת של מח־נותריות.

לרגעים, כשנדמה שהפילוסופיה עומדת

וודי אלן ואולגה ג'ורג' סיקו, גם אחרי המוות יש בחורות!"

ויכוחים שהופכים את רומן־שלי־עולם ל־בדיחת־ענק, ולבסוף יוצאים יחד, מתוך מניעים הומניטריים, לרצוח את נפוליאון. "סוגיה," מנסה בוריס להרגיע את אהור בתו, "רצח פוליטי אינו יעיל, אלימות מובילה לאלימות. מה יהיה אם כולם ינהגו כך? זה יהיה עולם של מרצחים! את יודעת מה יקרה למחר הקרקעות בעולם כזה?"

וכשנימוקים אלה אינם יעילים, והשניים מצליחים להגיע למחיצתו של נפוליאון, אבל בוריס אקטן אינו מסוגל ללחוץ על ההדק, הוא מייד שולף הסבר: "האם אינך מבינה? הריגת נפוליאון היא בעצם הת־אבדות־משום שאנו כולנו מהווים חלק באותה אחדות אוניברסלית..." וכן הלאה. אבל נפוליאון נהרג, ובוריס נידון על לא עוול בכפו.

איכות וממות באהבה. וכך מגיע בוריס, כלומר וודי אלן, אל סף הפיתרון של החידה שהעסיקה אותו בסרטו הקודם. אלן, הליצן האינטלקטואלי, המגנן קלרניט בתזמורת־ג'ז, עומד להסביר את פשר המוות והחיים: "האדם מורכב מגוף ומנ־פס. הנפש שואפת אל כל האצילי והנשגב, כמו פיוט ופילוסופיה, אבל הגוף הוא היחיד העושה חיים. העיקר לא להיות ממורמר, ואם יסתבר בסופו של דבר שיש אלוהים, אינני חושב שהוא רשע. לכל היותר, אפשר לומר שמלאכתו היא פחות ממושלמת.

אלן ודיאן קיטון, הגוף הוא היחיד שעושה חיים!"

להשתלט עליו, יוצר אלן תפנית פיתאור־מית, "מי אתה" הוא שואל את הדמות עם החרמש, בפגישתם הראשונה. "המוות," באה התשובה. "מה קורה אחרי שאנו מתים?" חוקר אותו בוריס. "האם קיים גיהנום? האם יש אלוהים?" (השאלה הזאת חוזרת פעמים רבות ב־ סרט). "האם יש חיים אחר המוות?" זה נשמע רציני, לא? "והרשה לי לשאלך את השאלה העיקר־רית, האם יש שם בחורות?"

הצדדים במלחמה, עד שהוא מגיע לאותו מצב מכיר, שאינו מבין את פשרו כלל. אבל אם צופים היטב בסרט, רואים בתוך המיסגרת של מלחמה ושלוש את האחים קרמזוב, ואת גרושנקו, הזונה הקדושה מוצאים את שרידי פושקין ואת עיקבות דוסטויבסקי, וכאילו במקרה, מטיל לו המוות בסרט, עם חרמש על הכתף, משוחח עם הגיבור, כמו בחזותם השביעי, של ברגמן, ואילו אריות האבן מאוניברסיטת־הקרב פוטיומקין, חחת לקום בהדרגה על רגלי־הם, מתקוממים נגד אי־הצדק האנושי,